

Abstrakt

Autorka se v disertační práci nazvané *Právní postavení cizinců v českém právním řádu se zaměřením na základní práva a svobody – zákonná omezení a jejich aplikace* zabývá vysoce aktuálním a společensky potřebným tématem postavení v českém právním řádu. Smyslem práce je především poukázat na rozpory mezi ústavněprávními zárukami základních práv a svobod a jejich faktickou situací a tyto rozpory analyzovat. V rámci podrobného nástinu dané problematiky doplňuje text rozbor mnoha soudních verdiktů z českého prostředí, i zahraniční rozhodovací praxe zejména Evropského soudu pro lidská práva. Autorka v analýze aplikace právních norem čerpá též z bohatých zkušeností ze své desetileté praxe v oblasti cizineckého práva.

Dizertační práce se zaměřuje zejména na právní postavení občanů třetích zemí, kterými se rozumí všichni občané mimo EU, neboť ti zůstávají v rámci vývoje EU cizinci v pravém slova smyslu. Občané třetích zemí sice s vývojem unijní legislativy získali v některých oblastech určitější pozici, než nabízela mezinárodněprávní úprava. Zejména v právní úpravě pobytových řízení, možnosti sloučení rodiny či nároků v oblasti sociálních práv. Nicméně v posledních desetiletích, kdy státy formulují své migrační politiky spíše restriktivně, čelí občané třetích zemí různým formám omezování až porušování základních práv.

Výchozí předpoklad - existenci systematického porušování práv cizinců - autorka pečlivě ověřovala a současně též pátrala po důvodech, které k takovým případům vedou.

V první kapitole nalezneme nástin historického vývoje právního postavení cizinců (v euroamerické oblasti) od starověku, přes středověk, k institutu diplomatické ochrany až po vznik konceptu lidských práv a jejich závazné ukotvení v mezinárodních smlouvách. Podrobněji se autorka zabývá zejména dvacátým stoletím.

V rámci druhé kapitoly se autorka zaměřuje na pozici cizinců v mezinárodních smlouvách o lidských právech i v české Listině základních práv a svobod. Tematizuje mimo jiné souvislost dodržování lidských práv cizinců a právem migrační kontroly státu. Dotýká se zde zejména otázky suverénního práva států neomezeně rozhodovat o vstupu a pobytu cizinců na jejich území.

Třetí kapitola se již zaměřuje na aktuální vývoj právního postavení cizinců v České republice a Evropské unii po roce 1989. Autorka pojednává i tu skutečnost, že v kontextu evropské integrace dostává pojem cizinec nový význam. V textu práce zároveň popisuje proměny národní legislativy, ke kterým v důsledku vstupu do EU došlo.

Čtvrtá kapitola představuje rozhodovací praxi v oblasti diskriminace cizinců na základě státní příslušnosti a imigračního statusu a to Výboru OSN pro lidská práva a Evropského soudu pro lidská práva. Autorka zde jednak hledá limity pro možnosti omezování práv na základě státní příslušnosti. Z rozhodovací praxe také zjišťuje, že zejména ESLP chápe právo státu k regulaci vstupu až přespříliš jako legitimní důvod pro různorodá omezování lidských práv, zejména těch rozpočtově náročných.

V páté kapitole se autorka detailně věnuje vybranému základnímu právu - právu na osobní svobodu a jeho omezování. Nejdříve po právní stránce rozebírá ústavně zaručený obsah práva, aby jej následně porovnal s právní úpravou i aplikační praxí v ČR. Zbavení osobní svobody tematizuje v kontextu zákona o pobytu cizinců i zákona o azylu, dvou hlavních norem cizineckého práva. Pojednává i o aktuálních trendech v souvislosti s tzv. migrační krizí a poukazuje na aktuální příklady, kdy je vůči potenciálním uprchlíkům postupováno v rovině trestního práva a jaké to v praxi přináší rizika v ochraně základních práv.

V šesté kapitole je analyzován ústavně zaručený obsah práva na spravedlivý proces a poté jsou principy konfrontovány s dodržováním spravedlivého procesu v cizineckých

řízení. Autorka nejdříve hodnotí mezinárodněprávní úpravu spravedlivého procesu a na její dopad na cizinecká řízení, zaměřuje se zejména na Mezinárodní pakt o občanských a politických právech i Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod. Autorka v kontextu práva na spravedlivý proces pojednává i o tématech procesní ochrany práv cizinců v řízeních o vyhoštění, právu na právní pomoc či o průtazích v řízeních o pobytu. Stručně je nastíněn i problém Visapointu – tedy systému podávání žádosti o vízum či povolení k pobytu cizincem v zahraničí.

Sedmá kapitola dává nahlédnout do pozice cizinců v katalogu sociálních a hospodářských práv. Zabývá se výkladem této kategorie práv a tematizuje sporné momenty jejich výkladu. Zabývá se mimo jiné i omezováním práva cizinců na práci v ČR.

V závěru disertační práce autorka stručně shrnuje své poznatky a zpochybňuje legitimitu četných restrikcí práv cizinců, neboť jim chybí základní racionální zdůvodnění. Poukazuje na některé principy, které by ČR měla dodržovat, aby byla vyvážena práva cizinců na straně jedné, a právo regulovat migraci na straně druhé.